

تهیه و طراحی : محمد یولچی خانی

اگر این محتوا مفید بود یا اگر word این محتوا را خواستید با شماره:
« ۰۹۱۰۰۴۸۲۵۲۲ » تماس وبا واریز مبلغ دلخواه ما را یاری کنید.

درسنامه

ارزش و اهمیت تعریف:

- ۱- تعریف، کاربرد وسیعی در علوم مختلف دارد. در تمامی علوم از اصطلاحات تخصصی خاصی استفاده می شود که در آن علم تعریف می شوند.
- ۲- در بحث و گفت و گوی میان دو نفر نیز داشتن تعریفی مشترک از یک مطلب اهمیت دارد.
- ۳- آموختن نحوه تعریف صحیح مفاهیم و انواع تعریف، در زندگی انسان از اهمیت زیادی برخوردار است و ما را از دچار شدن به بسیاری از خطاهای ذهن باز می دارد.

تعریف «تعریف»

به ترکیب کردن مجموعه ای از تصورات معلوم که باعث کشف تصویری مجهول می شود، تعریف می گویند..

انواع تعریف

تعریف لغوی

تعریف ذکر مصادیق

تعریف مفهومی

۱-تعریف لغوی

در این شیوه، معنای لغوی یک مفهوم یا نحوه شکل گیری لغوی آن بیان می شود همچنین در این شیوه، از لغات و اصطلاحات مترادف و آشنا برای شنونده استفاده می شود و به آن نیز تعریف لفظی می گویند.

مانند: فردوس: معرب کلمه فارسی پردیس، به معنای باغ، بستان، بهشت.

۲-تعریف ذکر مصادیق

در تعریف به مثال، به ذکر نمونه ها یا تصاویری از مصادیق واژه مورد نظر یا موارد شبیه به آن دازیم. این شیوه از تعریف برای واژگانی مناسب است که بتوان به نحوی مصادیق آن یا امور شبیه به آن را به افراد معرفی کرد. به این نوع تعریف تعریف به تشبیه یا تعریف مصداقی نیز میگویند.

مانند : طاس چیست؟ =

۳-تعریف مفهومی

در این نوع از تعریف با دسته بندی ویژگی های یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه (امر عام) و ویژگی خاص آن (امر خاص، ویژگی منحصر به فرد)، به تعریف مفهوم می پردازیم. تعریف را با مفهوم عام آغاز میکنیم و سپس مفهوم خاصتر را بیان میکنیم.

از آنجا که در این تعریف، به تحلیل مفهوم مورد نظر می پردازیم، آن را «تعریف مفهومی» می نامند. مانند=مثلت: شکلی است که دارای سه ضلع است.

ترکیب انواع تعریف با یکدیگر

از آنجا که هدف از تعریف کردن، شناساندن مفاهیم و تصوراتهای مجهول برای شنونده است، در بیشتر موارد ارائه مجموعه ای از چند روش مختلف برای تعریف، به معرفی بهتر آن مفهوم کمک می کند. به مثال زیر توجه کنید:

■ انتشارات : جمع انتشار و نشر، سازمانی است که فرایند تولید کتاب را برعهده دارد. مانند :

تعریف لغوی تعریف تحلیلی

انتشارات سمت، انتشارات مدرسه و...

تعریف به مثال

شرایط تعریف صحیح

واضح بودن

جامع بودن

مانع بودن

دوری نبودن

۱- واضح بودن

در تعریف باید از واژه های آشنا برای شنونده استفاده کنیم تا واضح و قابل فهم باشد و نباید از واژه هایی استفاده نماییم که درک آنها برای شنونده دشوارترند و یا وی را به اشتباه می اندازند.

مانند: هلال ماه: گوشواره آسمان (از استعاره استفاده شده است).

۲- جامع بودن

تعریف باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربرگیرد و به اصطلاح «جامع افراد» باشد؛ به عنوان مثال تعریف:

«پرند» به حیوانی که پرواز می کند شامل شترمرغ نمی شود.

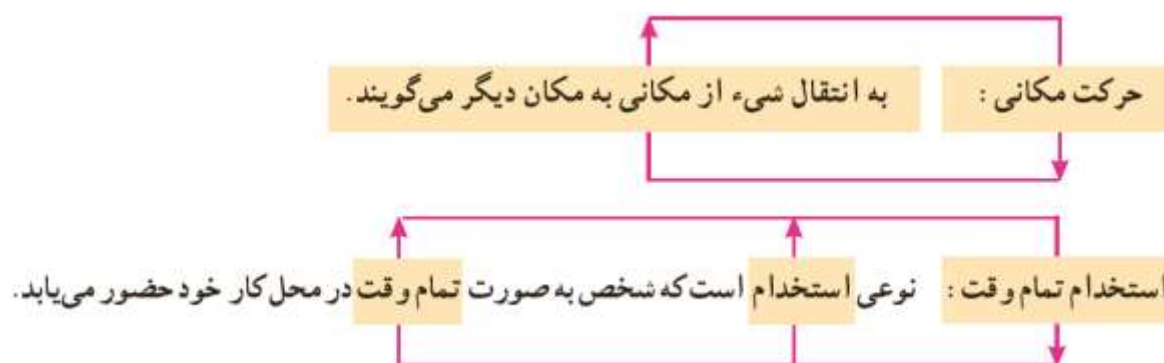
۳- مانع بودن

تعریف باید تنها بر مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر مصادیق مفاهیم دیگر صدق نکند و در اصطلاح «مانع اغیار» باشد.

تعریف آینه به شیئی که نور را منعکس می کند درست نیست، زیرا این تعریف تنها بر آینه صدق نمی کند و شامل سایر اشیای صیقلی نیز می شود.

۴- دوری نبودن

تعریف یک چیز با استفاده از خودش (تعریف شیء به خود) را تعریف دوری می نامند که تعریفی نادرست به شمار می آید.

نقطه چین ها:

۱- در این شیوه، از لغات و اصطلاحات مترادف و آشنا برای شنونده استفاده می شود و به آن «تعریف لفظی» یا «تعریف لغوی» می گویند.

۲- در تعریف از **طریق ذکر مصادیق**، به ذکر نمونه ها یا تصاویری از مصادیق مفهوم مورد نظر می پردازیم.

۳- در **تعریف مفهومی** با دسته بندی ویژگی های یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه «امر عام» و ویژگی خاص آن «امر خاص، ویژگی منحصر به فرد»، به تعریف مفهوم می پردازیم.

۴- تعریف یک چیز با استفاده از خودش را **تعریف دوری** می نامند که تعریفی **نادرست** به شمار می آید.

پرسش های تشریحی:

۱- ارزش و اهمیت تعریف را بنویسید.

۱- تعریف، کاربرد وسیعی در علوم مختلف دارد. در تمامی علوم از اصطلاحات تخصصی خاصی استفاده می شود که در آن علم تعریف می شوند؛

۲- در بحث و گفت و گوی میان دو نفر نیز داشتن تعریفی مشترک از یک مطلب اهمیت دارد.

۳- آموختن نحوه تعریف صحیح مفاهیم و انواع تعریف، در زندگی انسان از اهمیت زیادی برخوردار است و ما را از دچار شدن به بسیاری از خطاهای ذهن باز می دارد.

۲- «تعریف» را تعریف کنید.

به ترکیب کردن مجموعه ای از تصورات معلوم که باعث کشف تصویری مجهول می شود، تعریف می گویند.

۳- انواع تعریف را بنویسید.

۱- تعریف لغوی ۲- تعریف ذکر مصادیق ۳- تعریف مفهومی

۴- تعریف لغوی را با ذکر مثال تعریف کنید.

در این شیوه، معنای لغوی یک مفهوم یا نحوه شکل گیری لغوی آن بیان می شود همچنین در این شیوه، از لغات و اصطلاحات مترادف و آشنا برای شنونده استفاده می شود و به آن نیز **تعریف لفظی** می گویند.

مانند: **فردوس**: معرب کلمه فارسی پردیس، به معنای باغ، بستان، بهشت.

۵- «تعریف از طریق ذکر مصادیق» را تعریف کنید. با مثال

در تعریف به مثال، به ذکر نمونه ها یا تصاویری از مصادیق واژه مورد نظر یا موارد شبیه به آن دازیم. این شیوه از تعریف برای واژگانی مناسب است که بتوان به نحوی مصادیق آن یا امور شبیه به آن را به افراد معرفی کرد. به این نوع تعریف «تعریف به تشبیه» یا «تعریف مصداقی» نیز میگویند.

۶- هدف از تعریف کردن، چیست؟

هدف از تعریف کردن، شناساندن مفاهیم و تصورهای مجهول برای شنونده است.

۷- «تعریف مفهومی» را توضیح دهید با مثال

در این نوع از تعریف با دسته بندی ویژگی های یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم مشابه (امر عام) و ویژگی خاص آن (امر خاص، ویژگی منحصر به فرد)، به تعریف مفهوم می پردازیم. تعریف را با مفهوم عام آغاز می کنیم و سپس مفهوم خاصتر را بیان می کنیم.

از آنجا که در این تعریف، به تحلیل مفهوم مورد نظر می پردازیم، آن را «تعریف مفهومی» می نامند. مانند=مثلت: شکلی است که دارای سه ضلع است.

۱۰- ترکیب انواع تعریف با یکدیگر چه فایده ای دارد؟

از آنجا که هدف از تعریف کردن، شناساندن مفاهیم و تصورهای مجهول برای شنونده است، در بیشتر موارد ارائه مجموعه ای از چند روش مختلف برای تعریف، به معرفی بهتر آن مفهوم کمک می کند. به مثال زیر توجه کنید:

■ انتشارات: جمع انتشار و نشر، سازمانی است که فرایند تولید کتاب را برعهده دارد. مانند:

تعریف تحلیلی

تعریف لغوی

انتشارات سمت، انتشارات مدرسه و...

تعریف به مثال

۱۱- شرایط تعریف صحیح را بنویسید.

۱- واضح بودن: در تعریف باید از واژه های آشنا برای شنونده استفاده کنیم تا واضح و قابل فهم باشد و نباید از واژه هایی استفاده نماییم که درک آنها برای شنونده دشوارترند و یا وی را به اشتباه می اندازند.

۲- جامع بودن: تعریف باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربرگیرد و به اصطلاح باشد؛ به عنوان مثال:

تعریف «پرنده» به حیوانی که پرواز می کند شامل شترمرغ نمی شود.

۳- مانع بودن: تعریف باید تنها بر مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر مصادیق مفاهیم دیگر صدق نکند و در اصطلاح «مانع اغیار» باشد.

تعریف آینه به شئی که نور را منعکس می کند درست نیست، زیرا این تعریف تنها بر آینه صدق نمی کند و شامل سایر اشیای صیقلی نیز می شود.

۴- دوری نبودن: تعریف یک چیز با استفاده از خودش (تعریف شیء به خود) را تعریف دوری می نامند که تعریفی نادرست به شمار می آید.

تمرین

تمرین

نوع تعریف های زیر را مشخص کنید:

نبی: لفظی عربی به معنای پیام آور، از ریشه نبأ = **تعریف لغوی**

نبی: انسا نهایی همچون حضرت ابراهیم، عیسی و موسی و حضرت محمد (ص) = **تعریف به مثال**

نبی: کسی که از عالم غیب خبر می دهد؛ معجزه ارائه می کند و انسان ها را به سوی اطاعت خداوند فرامی خواند = **تعریف مفهومی**

بیماری های ویروسی: به بیماری هایی همچون سرماخوردگی، آنفلوآنزا، آبله مرغان و اُریون گفته میشود = **تعریف به مثال**

سوبسید: یارانه = **تعریف لغوی**

مسجد: ساختمانی که مسلمانان برای دعا و عبادت و خواندن نماز به آنجا می روند = **تعریف مفهومی**

خانه = **تعریف به مثال**

خفاش = پستانداری که پرواز می کند و در شب به شکار می رود. = **تعریف مفهومی**

انسان: حیوان متفکر = **تعریف مفهومی**

تمرین

اشکال تعریف های زیر را بیان کنید:

انسان: حیوان راست قامت. = مانع نیست. زیرا حیوان راست قامت مثل گوریل هم هست.

زمان: امری که با ساعت (ابزار اندازه گیری زمان) سنجیده می شود. = **تعریف دوری است.**

پرنده: حیوانی که پرواز می کند. = جامع نیست چون شامل اشیاء پرنده نمی شود. و شامل شتر مرغ نمی شود.

خورشید: سکه طلایی آسمان = واضح نیست. در تعریف از استعاره استفاده شده است.

یم: قَماقم. = واضح نیست از کلمه دشوار تردد تعریف استفاده شده است.

۱- کلماتی که توسط فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای معادلهای کلمات خارجی وضع می شوند، چه نوع تعریفی به شمار می آیند؟

تعریف لغوی

۲- تعریف لغوی این کلمات را بنویسید: شابک، ناداجا، پهباد، هما.

شابک،=مخفف حروف اول «شماره استاندارد بین المللی کتاب»

ناداجا،=مخفف حروف اول عبارت «نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران»

پهباد،=مخفف «پرنده هدایت پذیر از دور»

هما=مخفف «هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران»

۳- دیزی را برای افراد زیر تعریف کنید:

الف) برای کسی که آبگوشت خورده است.

نوعی آبگوشت در ظرفی مخصوص

ب) برای فردی از کشوری دیگر که در زندگی خود تاکنون آبگوشت ندیده و نخورده است.

نوعی غذا شامل: آب-گوشت-نخود-سیب زمینی

ج) از این تمرین چه نکته ای را درباره نحوه تعریف کردن مفاهیم نتیجه می گیریم؟

در تعریف از مفاهیم آشنا و معلوم نزد مخاطب استفاده کنیم .

۴- اقسام تعریفهای زیر را تعیین کنید:

الف) کتاب مقدس: کتا بهایی همچون قرآن و انجیل=تعریف به مثال

ب) عینک دو کانونی: عینکهایی برای دید دور و نزدیک که در کنار هم در یک لنز قرار دارند و فرد را قادر می سازند که هر دو فاصله دور و نزدیک را به وسیله یک عینک ببیند. = **تعریف مفهومی**

ج) مروارید: تنها جواهری که توسط حیوانات تولید می شود. صدف، لایه هایی را به دورشیء خارج یای که وارد آن شده است، ترشح م یکنند و بدین ترتیب مروارید پدید می آید.= **ترکیب چند تعریف**

د) مثلث: شکلی با خطوط بسته که مجموع زوایای داخلی آن 180 درجه است.= **تعریف مفهومی**

۶- اشکال تعریف های زیر را مشخص کنید:

الف) عارفی را پرسیدند: جوانمردی چیست؟ گفت: ترک کام جویی. گفتند: کام جویی کدام است؟ گفت: ترک جوانمردی.= **تعریف دور**

ب) امتداد: بُعد مَظهور در اجسام را گویند.= **واضح نیست**

ج) نقاشی: تصویری کشیده شده بر پارچه با قلم مو = جامع نیست

د) دقت: استعدادی نفسانی است که به وسیله آن، ذهن مطلبی را به دقت بررسی می کند. = تعریف دوری

ه) ماهی: مهره داری که دارای آبشش است. = مانع نیست.